

PALATUL DINI MIHAIL ÎN ISTORIA CRAIOVEI

Mihai MURĂREȚU

Abstract: This research relies on the National Archive documents from the Dolj subsidiary in order to emphasize the political, historical and cultural role that the Dini Palace has played. It all starts with the Macedonian native Mihail family that moved to Craiova in 1819. Engaging illustrious figures in the process, they started the construction of the Dini palace in 1899, alongside the systematization of the city. During the world wars strategic events took place in the palace that housed important officials. World War II Polish refugees stayed here, where the Polish and Serbian Resistance was coordinated from. At present, the building serves as Craiova's Art Museum, Jean-Mihail Palace.

Keywords: Craiova, XIX-XX centuries, palace, art museum, Mihail family, world wars.

Originară din Megarova, o localitate situată la 10 kilometri de Bitola, în Macedonia de Nord, familia Mihail s-a stabilit la Craiova în 1819¹. Acești harnici aromâni aveau să devină, în decurs de numai trei generații, una dintre cele mai avute familii din România. Întâiul Mihail, Nicolae Tupălu pe numele real, născut la Megarova, la 23 aprilie 1814, și decedat la Craiova, în data de 1 septembrie 1871², a fost arendaș de moșii mănăstirești și a avut un

¹ Conform inscripției de pe placa de marmură descoperită pe latura nordică a Școlii Nicolae Mihail din Bârza, județul Dolj.

² *Ibidem.*

extraordinar simț al banului. A făcut afaceri cu piatră cubică și a împrumutat bani cu camătă, investind în terenuri agricole³. Mare parte din averea pe care o deținea în Oltenia a fost acumulată între 1838 și 1860 prin cumpărarea masivă de terenuri⁴.

Fiul său, Constantin Dini Mihail, a fost unul dintre oameni de afaceri de succes ai secolului al XIX-lea din România. A dobândit de pe urma unei munci tenace o avere cu adevărat impresionantă⁵. A avut moșii în toată partea de sud a țării și a fost cel mai mare latifundiar craiovean⁶. Dini s-a căsătorit cu Mathilda Spiro, dar mariajul nu a fost unul de durată, Mathilda decedând în 1876⁷. Primii doi copii ai cuplului aveau să moară la vârste fragede, la interval de trei săptămâni unul de altul, în aprilie 1874. Dini a rămas fără soție în floarea vârstei, fiind astfel nevoit să apeleze la soră și mătuși ca ajutor la creșterea celorlalți doi fii, Nicolae și Jean. Cel mai mic dintre băieți, Jean, avea să rămână în istorie prin donarea uriașei moșteniri statului român⁸. Jean Mihail s-a stins în 1936, el fiind ultimul reprezentant al familiei, neamul Mihailior stingându-se odată cu acesta⁹.

Capitala fostului Banat al Olteniei, Craiova sfârșitului de secol XIX, așa cum au cunoscut-o îndeajuns de bine Mihailii, era un oraș înconjurat de bălți în trei din cele patru părți ale sale. Saltul la urbanismul modern avea să fie făcut odată cu primele mandate de primar ale lui Nicolae Romanescu, fiul marelui revoluționar de la 1848, Petrache Romanescu. Acesta avea o viziune occidentală asupra modului de administrare a unui oraș. Romanescu trăise mulți ani în Belgia și Franța. Primul lucru pe care l-a făcut odată cu accederea în fruntea Primăriei a fost atragerea de tineri ingineri și specialiști, adevărați profesioniști formați în special în Franța, și încredințarea marilor proiecte de urbanism acestui nucleu de colaboratori.

³ Constantin Argetoianu, *Memorii: pentru cei de mâine: amintiri din vremea celor de ieri*, vol.1, București, Editura Humanitas, 1991, p. 54

⁴ ANR Dolj, Fond Fundația Jean Mihail, Acte succesiuni 1875-1923, Inv. nr. 52, p. 9-12.

⁵ Constantin Argetoianu, *op. cit.* p. 54

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ ANR Dolj, Fond Fundația Culturală I. C. Mihail 1806-1948, Nr. inventar: 804, Nr. Fond: 994, Nr. crt.: 1.

⁹ Mihaela Velea, Minuna Mateiaș, *Palatul Mihail: emblema unei moșteniri culturale*, Craiova, Editura Info, 2014, p. 19.

Rezultatele privind ecologizarea și transformarea Craiovei nu aveau să întârzie. În 1897 se elaborase un proiect pentru un canal colector în care să se scurgă toate apele din mlaștini, bălți și din oraș, desecarea începând în același an sub conducerea inginerului N. N. Fratoșteanu¹⁰. Capitala Olteniei avea nouă bariere, iar suprafața sa atingea aproape 1000 de hectare¹¹. Cel mai ciudat lucru pentru un oraș de câmpie îl reprezentau străzile Craiovei. Dintre cele 201 de ulițe și străzi câte avea urbea, absolut niciuna nu era dreaptă. Echipa lui Romanescu a fost cea care a propus primele alinieri și a reușit să și realizeze mare parte dintre ele¹².

Împărțit în trei circumscripții și cu o salubritate care la 1898 lăsa de dorit, Craiova era, totuși, „unul dintre cele mai frumoase orașe ale României, datorând începutul prosperității sale Domnului Ion Bibescu”¹³ și unui nucleu de întreprinzători care începuseră investiții imobiliare odată cu înflorirea afacerilor pe care le aveau, în special în agricultură. *Marele dicționar geografic al României*, apărut la 1899, pomenea faptul că „în ultimii ani Craiova se înfrumusețează din ce în ce mai mult. Clădiri nouă se ridică zilnic”¹⁴. Printre cele mai frumoase erau enumerate Palatul de Justiție, Banca Națională, Primăria, Teatrul Teodorini, „luminat cu electricitate”, Liceul (Carol I), Școala militară, Prefectura județului, Casieria generală și Cazarma artileriei¹⁵. Dacă Dicționarul geografic ar fi fost tipărit zece ani mai târziu, cu siguranță ierarhia clădirilor impunătoare care înfrumusețau orașul ar fi fost schimbată.

Apărut în peisajul urbanistic modern al Craiovei începând cu 1899¹⁶, Palatul Dini Mihail era vizibil din toate punctele orașului, acesta ieșind clar

¹⁰ ANR Dolj, Fond Serviciul Tehnic al Primăriei Craiova, Nr. 989 din 18 mai 1898: *Proiect pentru desecarea eleșteului Belcineanu și pentru scurgerea isvoarelor de la Mântuleasa*.

¹¹ George Ioan Lahovari, general C. I. Brătianu, Grigore Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, volumul II, București, Societatea Geografică Română, 1899, p. 738.

¹² *Ibidem*.

¹³ Ana Cumbary, Maria Manoil, Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționarul geografic al județului Doljiu*, București, Societatea Geografică Română, 1896, p. 222.

¹⁴ George Ioan Lahovari, general C. I. Brătianu, Grigore Tocilescu, *op.cit.*, p. 738, 739.

¹⁵ *Ibidem*, p. 739.

¹⁶ ANR Dolj, Fond Primăria orașului Craiova, Serviciul Administrativ, Dosar 43/1899, f. 6

în evidență încă de la 1905, când putea fi lesne distins în primele cărți poștale care fuseseră reproduse după negative realizate dinspre Lunca Jiului¹⁷.

Terenul pe care se află acum Palatul Mihail, de pe strada Unirii 17¹⁸, a aparținut familiei Dumba, o parte trecând în proprietatea lui Dini Mihail la sfârșitul secolului XIX¹⁹. La 16 decembrie 1898, printr-o hotărâre a Consiliului local, familia Mihail urma să fie expropriată pentru cauză de utilitate publică, Primăria Craiova intenționând construirea unui parc²⁰.

În februarie 1899, Constantin Dini Mihail îl înștiința pe Nicolae Romanescu, primarul Craiovei, că avea în vedere construirea unui palat înconjurat de un parc pe terenul respectiv și își exprima dorința ca propunerea de cedare gratuită a aceluși loc către municipalitate să fie abandonată, întrucât scopul urmărit va fi realizat fără nicio cheltuială din partea instituției²¹. Terenul care urma să fie reamenajat era situat chiar în centrul orașului, în apropierea Bisericii Evanghelice, pe strada Unirii.

Descrierea acestui loc se regăsește într-un manuscris al lui Jean Porubski, profesor la Liceul Carol I, din Craiova:

„Pe Strada Unirii, alături de Biserica Evanghelică, se situa un vast maidan, proprietatea fraților Dumba, pe care mai târziu Dinu Mihail, moștenitorul acestora, a ridicat palatul construit după planurile arhitectului Gottereau, palat care ar putea figura cu cinste în oricare mare oraș al Apusului. Maidanul era de obicei sediul circurilor și panoramelor ce veneau în oraș acum aproape un veac”²².

Din păcate, în acest palat Dini a locuit foarte puțin, el trecând la cele veșnice în 1908, cu un an înaintea inaugurării²³. Întreaga construcție a fost ridicată din veniturile pe mai puțin de un an ale familiei. Vechea casă, în

¹⁷ Cristian Andrei Scăiceanu, *Craiova de altădată*, București, Editura Oscar Print, 2020, p. 10-12.

¹⁸ George Ioan Lahovari, general C. I. Brătianu, Grigore Tocilescu, *op. cit.*, p. 739.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ ANR Dolj, Fond Primăria orașului Craiova, Serviciul Administrativ, Dosar 43/1899, f. 6.

²¹ *Ibidem*.

²² Idem, Fond Jean Porubsky, *Craiova de altădată* (manuscris), f. 2.

²³ Paul Rezeanu, *Craiova – Amintirile orașului*, Craiova, Editura Alma, 2016, p. 150.

care Dini a trăit în Craiova, era situată pe actuala stradă Simion Bărnuțiu, la numărul 12. Astăzi, acea casă nu mai există²⁴.

Printre cei care au construit palatul de pe strada Unirii întâlnim numele unor arhitecți, pictori sau furnizori ai Casei Regale a României. Toate persoanele sau firmele care au lucrat la acest palat aveau un numitor comun: calitatea ireproșabilă a serviciilor în domeniul în care activau²⁵. Materialele utilizate la ridicarea palatului de pe Unirii 17 erau de cea mai înaltă calitate, numai prețul scârilor ridicându-se la 80 000 de lei. La interioare au lucrat echipe de meșteri italieni, ajutate de meseriași locali. Proiectele interioarelor la „Casa Domnului C. N. Michail, strada Unirei, Craiova” erau semnate de Ollivero & Albertazzi la 1899, iar feroneriea gardului și a porții au fost realizate la atelierele din București ale firmei F. Weigel. La punerea în aplicare a proiectului, realizat de Paul Gottereau, și-a dat concursul și arhitectul Constantino Cichi²⁶. O asiduă corespondență s-a purtat cu Fabrica B. Gaiser, Furnizor al Curții Regale, pentru echiparea bucătăriei cu mașini de gătit²⁷.

Unic în peisajul arhitectural craiovean, construit ca reședință a familiei, Palatul Dini Mihail a avut parte de-a lungul timpului de o poveste proprie, fiind martorul a numeroase evenimente care au marcat istoria României și a Balcanilor.

Construit de Dini Mihail și cunoscut ca atare după numele său, palatul avea să rămână moștenire celor doi fii, Jean și Nicolae, care, în timpul Primului Război Mondial, la apropierea frontului, în toamna lui 1916, nu se găseau în oraș. Jean Mihail se retrăsese în Moldova, în toamna lui 1916. Nicolae, fratele său, trăia deja la Pau, în Franța, de ani buni și până în 1918, anul în care a murit, el nu a mai revenit la Craiova²⁸.

Armata germană, prin Corpul LIV, avea să ocupe Craiova, iar comandantul acestui Corp, generalul de infanterie Erich von Falkenhayn,

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ ANR Dolj, Fundația Jean Mihail, Palatul Jean Mihail 1900-1907, Craiova, Inv. 138, f. 1-13.

²⁶ Idem, Colecția Jean Mihail, 1897-1903, Inv. 131, filele 8, 24, 33.

²⁷ Idem, Fond Jean Mihail 1897-1930, Inv. 90 și Corespondența cu firma de articole din lemn Bucher și Durer, 1901-1907, Inv. 142.

²⁸ Idem, Fundația Jean Mihail, Documente de stare civilă și administrare moșii, Inv. 1, f. 93

nota în memoriile sale, scrise la Lindstedt în octombrie 1920, că intrarea în orașul golit de trupe și de administrație a făcut-o la 11 noiembrie [1916] după-amiaza, venind de la Sibiu prin Petroșani²⁹. În aceleași memorii, Falkenhayn recunoștea importanța strategică a orașului și descria ocuparea Craiovei, „a doua capitală a României”³⁰, la 8 noiembrie 1916, ca „un mare succes, care nu era mai prejos de victoria de la Sibiu”³¹. La scurtă vreme după căderea Craiovei, Bucureștiul avea să fie și el cucerit de trupele lui Anton Ludwig August von Mackensen, marea personalitate militară a Imperiului German, la 8 decembrie 1916, fix în ziua când feldmareșalul împlinise 67 de ani³².

Sosit în oraș, comandantul german urma să stea doar o noapte pe care avea să o petreacă în Palatul Dini Mihail, clădire care va deveni și sediul ofițerilor trupelor de ocupație cantonați în cetatea Băniei. Aflat în palat, în după amiaza zilei de 11 noiembrie 1916, generalul Falkenhayn a dat Ordinul militar prin care se dispunea cucerirea podului de la Stoenеști, punct strategic pentru trecerea Oltului spre București și joncțiunea cu Armata condusă de feldmareșalul Mackensen, care trecuse Dunărea pe la Șistov. Pe 12 noiembrie 1916, dimineața, generalul părăsea Palatul Dini Mihail³³. Erich von Falkenhayn a fost prima personalitate militară, dintr-un șir nu foarte lung, dar important, care avea să își lege numele de palatul de pe Unirii 17. A fost urmat de August von Mackensen, sosit și el la Craiova în inspecție, în anul 1917. De la această vizită s-au păstrat până în zilele noastre câteva imagini interesante³⁴.

În aprilie 1938, la doi ani după dispariția lui Jean Mihail, Fundația Culturală „I. C. Mihail”, constituită pe cale testamentară și administrată de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, propunea diverse destinații pentru palatul de pe strada Unirii³⁵. Astfel, Ministerul aducea la cunoștința Prefectului de Dolj că:

²⁹ Erich v. Falkenhayn, *Campania Armatei a 9-a împotriva românilor și rușilor. 1916/17: 10 schițe în text*, trad. Maiorii Al. Budiși și C. Franc, București, 1937, p. 158.

³⁰ *Ibidem* p. 148.

³¹ *Ibidem* p. 149.

³² *Ibidem*, p. 182.

³³ *Ibidem*, p. 159.

³⁴ Biblioteca Digitală Națională, Colecții > Fotografii > Participarea României la Primul Război Mondial în fotografii, fotografiile 100782, 83013 și 83020.

³⁵ „Arhivele Olteniei”, Anul 17, Nr. 95-96, ianuarie-aprilie 1938, p. 127, 128.

„apreciind lipsa ce se simte în localitate și regiunea Olteniei a unui așezământ de cultură artistică, spre a răspunde acestei mari necesități a găsit că cea mai bună întrebuintare ce s-ar putea da palatului său din str. Unirii Nr. 17, Craiova, dobândit prin succesiune de la def. I. C. Mihail, este să fie afectat unui asemenea așezământ (pinacotecă, muzeu, bibliotecă). În acest scop Fundația Culturală I. C. Mihail ar pune la dispoziție spre folosință publică palatul, cu tot ce ar interesa din actualul mobilier aflat în palat, în vederea acestui scop (tablouri, statuete etc.). Acest act de dispozițiuni, Fundația înțelege a-l face numai dacă cheltuielile ocazionate cu înființarea și întreținerea acestui așezământ cultural ar fi acoperite din contribuțiuni precise, din partea autorităților locale și de stat, interesate în asemenea directive”³⁶.

Oficialitățile locale au venit în întâmpinarea acestei propuneri cu ideea înființării unui Palat Cultural, „sediul al unor așezăminte ca Fundațiile Culturale Principele Carol, Societatea Prietenii Științei și altele de acest fel”³⁷. Un alt proiect luat în discuție de factorii locali de conducere a fost crearea unei universități cu sediul în palat. Iată ce scria presa vremii:

„Chestiunea unei Universități a Olteniei se pune din nou la Craiova, cu prilejul debaterilor în jurul destinației ce se va da Palatului I. C. Mihail. Poate că, de data aceasta în mod serios, împrejurările fiind schimbate. Căci în anii din urmă înființarea unui învățământ de grad superior în Oltenia ajunsese doar subiect de operetă și final pentru discurs la banchetele politice”³⁸.

În condițiile izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, proiectele culturale au fost suspendate, Palatul Dini Mihail continuând să joace un rol strategic în desfășurarea evenimentelor militare.

În cursul nopții de 18 septembrie 1939, trecea granița în România, traversând punctul de frontieră de la Ceremuș, Mareșalul Edward Ridz-Smigly, Comandantul-șef al Forțelor Armate ale Poloniei³⁹. Aflat într-o situație fără speranță din punct de vedere militar, mareșalul alesese

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ Ryszard Mirowicz, *Edward Rydz-Śmigły: A Political and Military Biography*, trad. Gregory P. Dziekonski, University of Washington Libraries, 2012, p. 297.

refugierea în țara noastră alături de președinte și de guvern. Ajuns în România, Rydz-Smigly a fost separat de Șeful statului, Ignacy Moscicki, care într-o primă fază a fost transportat la Bicaz. Guvernul a fost izolat la Slănic, iar mareșalul a ajuns pe 19 septembrie la Craiova, la Palatul Dini Mihail⁴⁰.

Aici a fost pus sub paza polițiștilor și a agenților secreți și tot aici a primit de la președintele Moscicki decizia de revocare din funcția de succesor al președintelui Republicii Polone. În momentul internării sub pază militarizată la palatul din Craiova, România era țară neutră. Refugiații au avut parte de ospitalitate și de un regim relativ sigur în perioada șederii în țara noastră. Militarii care apucaseră să se refugieze pe teritoriul României aveau să creeze noua Armată Poloneză în Franța, în Siria și în Marea Britanie, participând la operațiunile militare ale Alianților până la sfârșitul războiului.

La Palatul Dini Mihail, comandantul-șef Smigly a fost vizitat de doi ofițeri, locotenent-colonelul Tadeusz Zakrzewski și colonelul în rezervă [Jan Kowalewski](#), pentru a obține ordinele de luptă pentru Varșovia⁴¹. Cu același prilej, Rydz-Smigly a adus de la Craiova omagiul său personal tuturor celor ce participaseră la bătălia pentru Varșovia: „Mulțumesc generalului și tuturor ofițerilor și soldaților din subordinea sa pentru apărarea eroică a Varșoviei. Orașul trebuie să continue să reziste atât timp cât există alimente și muniții suficiente”⁴². Autoritățile române au interzis mareșalului comunicarea cu restul comunității poloneze două zile mai târziu, după transmiterea ordinelor de către acesta⁴³. Pe 14 octombrie Rydz-Smigly părăsea Palatul Dini Mihail din Craiova, fiind transportat la Dragoslavele, unde a locuit în vila fostului prim ministru, patriarhul Miron Cristea⁴⁴. Palatul lăsat moștenire de Jean Mihail a fost folosit în 1939 ca reședință temporară de către președintele Poloniei, Ignacy Moscicki, refugiat în România odată cu Tezaurul Bank Polski, compus din 79,5 tone de aur. Tezaurul a tranzitat teritoriul românesc și a ajuns în Franța prin Istanbul și Beirut. În perioada în care a fost locuit de Moscicki, între 5 noiembrie și 25

⁴⁰ *Ibidem*, p. 304.

⁴¹ *Ibidem*, p. 308.

⁴² *Ibidem*, p. 309.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 310.

decembrie 1939, în tot palatul se găseau doar patru paturi fără așternut, lipseau cu desăvârșire ceștile, lingurile, furculițele și farfuriile, iar în interior era frig ca și afară, suita prezidențială fiind nevoită să stea în paltoane și blănuri. Singurul telefon existent era defect⁴⁵.

La 7 septembrie 1940, ca urmare a ordinului telefonic dat de Ion Antonescu, după înțelegerea din 15 iunie 1940, între Hitler și prim-ministrul bulgar Bogdan Filov, în Palatul Dini Mihail se semna actul de cedare a Cadrilaterului către Bulgaria. O mulțime de câteva sute de aromâni, locuitori ai sudului Dobrogei, așteptau cu îngrijorare verdictul la porțile palatului din Craiova. Semnarea acestui act a fost refuzată de delegatul României, Alexandru Cretzianu, în locul său punându-și semnătura Henry Meitani, un alt membru al delegației numită de Antonescu⁴⁶. În urma Tratatului de la Craiova, ratificat de Ion Antonescu la 13 septembrie 1940, România a cedat Bulgariei o suprafață de 7 412 kilometri pătrați și 410 000 de locuitori⁴⁷.

Pentru prima dată, în palatul familiei Mihail avea să funcționeze un muzeu începând cu 24 octombrie 1943. Inaugurarea a fost făcută de mareșalul Ion Antonescu, cu prilejul manifestărilor ocazionate de „Săptămâna culturală a Olteniei”⁴⁸. Serbările populare și simpoziioanele desfășurate la Craiova în acea perioadă au fost organizate în cel de-al

⁴⁵ ***. *Iar pământul vostru a devenit casa noastră, Refugiații polonezi în România în anii 1939-1945*, Varșovia, Centrul Karta, 2012, p. 75.

⁴⁶ Cele două delegații care negociau la Craiova erau compuse din diplomați, politicieni, militari și tehnocrați. Delegația română era compusă din: *Alexandru Cretzianu*, ministru plenipotențiar și șef al delegației, *Horia Grigorescu*- primarul Constanței, generalul *Gheorghe Potopeanu* și *Henry Georges Meitani*. Delegația bulgară era compusă din *Svetoslav Pommenov*, ministru plenipotențiar și șef al delegației, generalul *Gheorghii Popov*-comandantul Garnizoanei Varna, *I. Anghelov*-secretar general al ministerului de interne bulgar și *Dimitri Molov*, director general al *Datoriei Publice* al statului bulgar, cf. Kroraina.com: Acordul de la Craiova din 7 septembrie 1940, accesat în data de 7 aprilie 2021.

⁴⁷ *Serbianna, Belgrade, 1944: The Soviet Offensive*, „The British Serb Magazine”, www.britic.co.uk, accesat în data de 13 octombrie 2013.

⁴⁸ Deutsche Digitale Bibliothek, Landesarchiv Baden Wurtemberg - Craiova: Kreistanz der Männer, Oltenien, Marschall [Ion] Antonescu auf der Ausstellung, Arbeiter sitzen am Straßenrand, accesat în data de 8 aprilie 2021.

patrunea an al domniei Majestății Sale Regele Mihai, de către Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”, Regionala Oltenia⁴⁹.

Cu toate acestea, la mai puțin de un an de la acest eveniment, palatul devenea sediul Cartierului General al mareșalului Fiodor Ivanovici Tolbuhin, unul dintre principalii comandanți sovietici din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În noaptea de 18 septembrie 1944, la bordul unui Douglas C-47 Skytrain pilotat de aviatori sovietici și decolat din Bari, venea la Craiova, pentru o întâlnire cu Tolbuhin, Iosip Broz Tito - președintele Ligii Comuniștilor din Iugoslavia. Avionul făcuse o escală la Vis (Croatia) pentru a-l prelua pe Tito noaptea, la ora 23⁵⁰.

În vizita strict secretă la palatul familiei Mihail, pentru negocieri cu partea rusă, Tito era însoțit de secretarul său, Mitar Bakic, de Ivan Milutinovic de la Cartierul General Iugoslav și de generalul Timofei Korneev, șeful Misiunii Militare Sovietice. Căutat peste tot în Vis de anglo-americieni, Tito avea să zboare, după două zile petrecute la palatul de pe Unirii 17, direct la Moscova, la o reuniune cu Stalin⁵¹. În urma discuțiilor purtate între cei doi, guvernul sovietic a creat o bază militară la Craiova, menită să-i aprovizioneze pe partizanii sârbi, aerian și feroviar, cu materiale de război. Din bazele de la Sofia (cu camioane), Bari și Craiova, precum și de la Cartierul General al Frontului 3 Ucrainean (comandat de Tolbuhin), sovieticii au livrat în octombrie 1944 o cantitate de 295.000 de tone de material militar către Armata Populară de Eliberare și Detașamentele de Partizani din Iugoslavia⁵². Se poate afirma că acest imens sprijin militar sovietic, trimis partizanilor iugoslavi în octombrie 1944, a jucat un rol crucial în lupta pentru eliberarea Belgradului (18-20 octombrie 1944)⁵³.

La 27 septembrie 1944, Ghiorgi Dimitrov îl informa pe Secretarul Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar, Traicho Kostov, că o delegație guvernamentală va trebui să se întâlnească la Craiova cu Tito. Această reuniune urma să se desfășoare la Palatul Dini Mihail. În memoriile

⁴⁹ *Oltenia*, Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”, Regionala Oltenia, 1943, p. 9.

⁵⁰ *Serbianna, Belgrade, 1944: The Soviet Offensive*, „The British Serb Magazine”, www.britic.co.uk, accesat în data de 13 octombrie 2013.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Vladislav B. Sotirovic, *The Communist Party Of Yugoslavia And The Soviet Union In WWII (part III)*, <https://OrientalReview.org>, accesat în data de 10 februarie 2020.

⁵³ *Ibidem*.

sale mareșalul Tito spunea: „toamna trecută, la o întâlnire la Craiova, am căzut de acord cu reprezentanții bulgari la o înțelegere frățească și o cooperare care să ne ghideze în războiul contra Germaniei. Acest pas al nostru înainte a avut efecte bune și a fost bine primit de popoarele noastre”⁵⁴. La începutul lunii octombrie 1944, trupele aflate sub conducerea noului guvern pro-sovietic al Bulgariei, împreună cu Armata Roșie, au intrat în Iugoslavia. Forțele bulgare au acționat în baza unui acord între Josip Broz Tito și conducătorul bulgar Dobri Terpeshev, acord semnat în dimineața zilei de 5 octombrie la Craiova, cu medierea URSS⁵⁵. Acordul fusese semnat în Palatul Dini Mihail de către cei doi lideri, partea sovietică fiind și ea reprezentată de general-colonelul Serghei Semionovici Biriuzov, comandantul Armatei a 37-a a Frontului 3 Ucrainean⁵⁶.

Palatul Dini Mihail l-a găzduit începând cu luna iulie a anului 1946 și pe Nicolae Ceaușescu. Acesta a activat în Craiova în calitate de secretar al Comitetului Partidului Comunist Român, fiind trimis în Oltenia pentru a pregăti alegerile care urmau să aibă loc pe 19 noiembrie același an. În Dolj, Blocul Partidelor Democratice, o alianță procomunistă de a cărei campanie se ocupase Ceaușescu, a obținut prin falsificarea rezultatelor un procent de 62%, cel mai mic rezultat din întreaga regiune⁵⁷. La vizita din martie 1977 de la Craiova, la scurtă vreme după cutremurul care a lovit România, Nicolae Ceaușescu a inspectat Palatul Dini Mihail și a dat ordine de refacere imediată a clădirii. Palatul care îl găzduise în vara lui 1946 fusese grav afectat de seismul din 4 martie 1977. De asemenea, în urma acestei vizite și la indicațiile lui Ceaușescu, a fost demolat imobilul de pe strada Rosetti, nr. 1, în locul acestuia ridicându-se Centrul Comercial Mercur (aripa nouă). În perioada comunistă o serie de clădiri care aparținuseră familiei Mihail și se aflau în jurul palatului au fost și ele demolate⁵⁸.

⁵⁴ Josip Broz Tito, *The Essential Tito*, editor Henry M. Christman, New York, St. Martin's Press, 1970, p. 45.

⁵⁵ John Erickson, *The road to Berlin (Stalin's war with Germany)*, Volume 2, Weidenfeld & Nicolson, <https://books.google.ro>, accesat în data de 19 martie 2021.

⁵⁶ *Serbianna, Belgrade, 1944: The Soviet Offensive*, „The British Serb Magazine”, www.britic.co.uk, accesat în data de 13 octombrie 2013.

⁵⁷ ANR Dolj, Fond Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, Comisia Centrală Electorală. Alegeri pentru Adunarea Deputaților, 1946. Nr. inv. 1376, Nr. crt. 1460.

⁵⁸*** *Județele patriei: Dolj*, București, Editura Sport-Turism, 1981, p. 176.

Începând cu luna august 1954 în clădirea palatului funcționează Muzeul de Artă din Craiova, alcătuit din lucrări ale Pinacotecii „Alexandru și Aristia Aman”, ce au fost completate cu achiziții, donații și transferuri, fondul de exponate ajungând în prezent la peste 12 000 de obiecte de artă românească și universală. Lucrările de pictură autohtonă aparțin celor mai renumiți artiști români: Lecca, Aman, Grigorescu, Luchian, Tonitza, Iser, Petrașcu, Pallady, Stoenescu, Țuculescu, Baba⁵⁹. Colecția de artă europeană include lucrări ale școlilor flamandă, franceză, italiană și olandeză⁶⁰.

Între lucrările găzduite de Palatul Dini Mihail, operele lui Brâncuși reprezintă una dintre cele mai valoroase colecții de artă modernă existente la ora actuală în România. Nucleul acesteia îl reprezintă sculpturile care au aparținut lui Victor N. Popp, unul dintre fiii lui Nicolae Popp, bun prieten cu Dini Mihail în perioada fondării Băncii Comerțului la Craiova⁶¹.

Construit în stilul academismului francez, Palatul Dini Mihail a fost și rămâne una dintre clădirile emblematiche ale Craiovei și din punct de vedere arhitectural. Situat în plin centrul orașului, aflat între clădirea Palace și Biserica Evanghelică Luterană, Palatul este în prezent Monument de Arhitectură Grupa A, monument istoric de valoare națională și internațională⁶².

⁵⁹ <http://muzeuldeartacraiova.ro/galeriadeartaromaneasca.html>, accesat în data de 19 martie 2021.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ Paul Rezeanu, *Craiova, studii și cercetări de istorie și istoria artei*, Craiova, Editura Helios, 1999, p. 106.

⁶² <http://www.cultura.ro/lista-monumentelor-istorice>, accesat în data de 22 martie 2021.

PALATUL DINI MIHAIL ÎN ISTORIA CRAIOVEI

Fig. 1 – Palatul Dini Mihail, vizibil în spatele bisericilor Madona, aflată în prim plan, și Sfânta Treime, în plan secund, Carte poștală (1905), Colecția Mihai Murărețu.

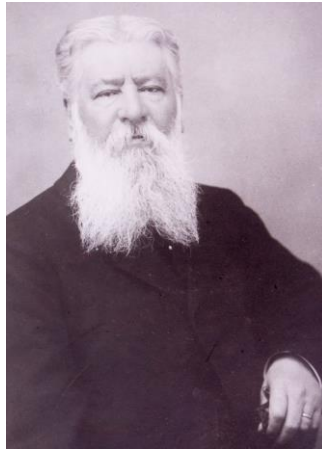

Fig. 2 – Dini Mihail, fotografie, c. 1905, ANR Dolj, Fond Fundația Jean Mihail - fotografii, Inv. 109.

Fig. 3 – Palatul Dini Mihail, Carte poștală (începutul secolului al XX-lea), Colecția Mihai Murărețu.

Mihai MURĂREȚU